

*Оқытудың мәні, мақсаты, міндеттері,
қызметтері, заңдылықтары, қозғаушы
күштері мен ұстанымдары*

Орындаған: Өтегенова Ж.Р

Тексерген: Раушанова И.М

Оқыту үрдісі – оқушыға білім, тәрбие берудің және оны дамытудың мақсаттары шешілетін мақсатты бағытталған, бірізді өзгеріп отыратын мұғалім мен оқушылардың өзара әрекеттестігі.

Оқыту процесінің циклдері дамуының ең негізгі көрсеткіштері, басты екі мақсатқа негізделіп топталған, педагогикалық еңбектердің ең жақын дидактикалық мақсаттары:

- білім беру – бұл мақсат оқушылардың танымдық іс-әрекеті тәсілін меңгеріп, олар арқылы ғылым негіздерін игерулерін, белгілі бір білімдердің, дағдылар мен іскерлікті үйренулерін, өздерінің рухани, физикалық және еңбек қабілеттерін жетілдірулерін, еңбек және кәсіби дағдыларды игеруін көздейді:

- тәрбиелеу – әрбір оқушының ғылыми көзқарасын, адамгершілігін, белсенді шығармашылығын және әлеуметті кемелденген жоғары адамгершіліктегі үйлесімді дамыған тұлғасын дамытуды мақсат етеді.

Оқыту үрдісінің заңдылығы – құбылыстар мен үрдістердің дамуын бейнелейтін, объективті, қажетті, мәнді байланыс.

Жалпы заңдылықтар:

- - оқыту талаптарына сәйкес оқыту процесін сәйкестендіру,
- - ол білім беру, тәрбие және дамыту процестерімен байланысы,
- - оқыту процесі оқушыны нақты оқу мүмкіндігін және сыртқы жағдайына тәуелді,
- - білім беру мен оқу процесі заңды түрде өзара байланысты,
- - оқытудың мазмұны ғылымның даму логикасы және деңгейіне, қоғамның талабын көрсететін міндеттеріне тәуелді,
- - оқытудың әдістері мен құралдары және оқуды ынталандыру, оқу іс-әрекетінің бақылау және өзіндік бақылауды ұйымдастыру білім беру мазмұнына және міндеттеріне тәуелді,
- - оқытуды ұйымдастыру формалары оқытудың міндетіне, мазмұнына және әдісіне тәуелді,
- - үйлесімді жағдайға сәйкес оқу процесін барлап заңдылықтарын мен компоненттерін өзара байланысын оқытуды берік, саналы және іс-әрекетті нәтижелі қамтамасыз етеді.
- - Оқытудың барлығына тән заңдылықтар қандай-да бір түрінде болмыс көрінес беруі сөзсіз:
- - Оқу процесі оқытушымен оқушының мақсатына сәйкес болады, егер мұғалімнің іс-әрекеті оқылатын материалды меңгерту
- тәсіліне сәйкес келсе.
- - Жеке адамды мақсатқа сәйкес оқыту бұл іс-әрекетке тікелей қалыптасуына байланысты.
- - Оқыту мақсаты, оның мазмұны және әдістері арасында тұрақты тәуелділік бар; яғни мақсаты, оның мазмұнын, әдісін анықтайды, ал соңғысы мақсатқа жетудің шарты болып табылады.

Жалпы ретті қарама-қайшылықтар пайда болады:

- - қоғамдық -тарихи білімдері көлемі мен оқушының оны меңгерген көлемі арасында;
- - оқушының жеке танымдық іс-әрекеті және қоғамдық -тарихи танымы арасында;
- - оқушының қол жететін даму деңгейімен оқыту барысында алға жетелейтін оқу міндеттері арасында;
- - жеке ретті қарама-қайшылықтар пайда болады;
- - бұрынғы білім деңгейі мен оны «жататын» жаңа білім арасында;
- - білім мен оны біліктілікпен қолдану арасында;
- - оқуға және оқытуға оқушыларды қол жеткен және қажетті қатынас деңгейі арасында;
- - күрделі танымдық міндеттер мен соларды шешу үшін бұрынғы кемшіліктері әдістері арасында.

- Оқытудың принциптері оқыту процесінің заңдылықтарынан дамиды. Олар көп жылдық тәжірибенің қортындыланған түрі және қазіргі таңдағы мектептің жағдайларында оқыту процесінің өзіне тән ерекшеліктерін ескеріп отырады.
- Принциптері – бұл педагогтың өзінің тәжірибелік іс-әрекетінде және мінез – құлқында басшылыққа алатын негізгі, бастапқы жағдайлары. Яғни, ұстанымның заңдылықтардан айырмашылығы, опың тұлғаға тәуелділігі: ол оны қолданады немесе оны қажет етпейді.
- Ал, заңдылықтар тұлғаның еркіне тәуелді емес: ол оны тек қана іс-әрекетті ұйымдастыру барысында ескеруі мүмкін.

Оқыту принциптері – оқытудың мазмұнына, ұйымдастырылуына және әдістемесіне қойылатын талаптар жүйесін анықтайтын, негізгі жағдайлар. Оқыту процесін құрылымдауда оқытудың ұстамдарына сүйенуге міндетті болғандықтан, оларды» әр қайсысына жеке-жеке тоқталамыз:

- 1) Оқытудың саналылық, белсенділік және өз бетіншілік принциптері оқушылардың сабақтың мақсаты мен міндетіне жауапкершілігін, оның практикалық мәнін ұғынуды қажет етеді.
- 2) Оқытудың көрнекілік принципі, көрнекіліктің сабақтың мақсатына және мазмұнына жауап беруіне, айқын мазмұнды болуына, ұғымды әрі түсінікті болып, шығармашылық және әдістемелік жағынан дұрыс қолданынуына бағыттайды.
- 3) Жүйелілік, бірізділік, және кешенділік принциптері: оқу пәнінің білімдерін жүйелі беруге жаңа білімді бұрынғы білімдермен байланыстыра оқытуды, оқыту процесінің ұйымдастырылуы мен нәтижесіне жүйелі және нақты бақылау жасауды; оқу сабақтарының нақты жоспарын іске асыруды, оқу материалының логикалық байланысы мен орналасуын қатаң сақтауды талап етеді.
- 4) Күрделіліктің жоғарғы деңгейінде оқыту принципі оқушылардың ақыл – ой және дене мүмкіндіктерін үнемі ескере отыру; оқу материалының және олардың мазмұндалу қарқынының күрделілігіне; оқушылардың бастапқы дайындығының деңгейіне сүйене отырып, оқу материалын қарапайымнан күрделіге қарай біртіндеп оқытуға; оқушылардың оқу әрекеттерінің қиыншылықтарын жеңуге саналы қатынасын тәрбиелеуге бағдарлайды.
- 5) Білімді, іскерлікті және дағдыны меңгеру беріктілігі принципі: оқушыларға оқылып отырған материалдың олардың тәжірибелік іс-әрекеттері үшін маңыздылығын түсіндіруді оқытылатын материалды және ең бірінші оның негізгі мазмұнын берік, әрі ұзақ уақытқа дейін еске сақтауға деген мақсатын қалыптастыруды; бұрын оқытылған оқу материалын жүйелі ұйымдастырылған түрде қайталауды; оқытылған материалдың игерілуіне жүйелі түрде бақылау жүргізуді талап етеді.
- 6) Оқытудың топтық және жеке тәсілдері принципі; балаларды келісімге негізделген бірлестік әрекеттерде оқытуға, топта жағымды психикалық жағдайда оқытуды болжайды.

Педагогикалық іс-әрекетінің негізінде жатқан практикалық принципті қазіргі тандағы дидактиканың төмендегі ерекшеліктері сипаттайды:

- 1. Оның әдіснамалық негізін таным философиясының объективті заңдылықтары құрайды (гносеология).
- 2. Материалистік диалектика негізінде жасалған, қазіргі тандағы дидактикалық жүйедегі оқытудың мәні мен оқушыларға дайын білімді беруді, не қиыншылықтарды өз бетінше жеңулеріне, не болмаса оқушылардың өз беттерінше жеке жаңалық аша оқуларына сәйкес келмейді.

Сонымен, жалпы білім беретін мектептердегі оқыту процесінің әдіснамалық негізі төмендегі әдіснамалық ережелерді біріктіреді:

- танымның жалпы өдісі ретінде диалектикалық әдіс;
  - объективті ақиқаттың құбылыстарын сараптаудың тарихи тәсілі, қарама-қайшылықтың қозғалысындағы, дамуындағы процесті қарастыратын таным теориясы;
  - диалектикалық ойлау;
  - абстрактілік және нақтылық;
  - объективтілік және субъективтілік, теория мен тәжірибенің бірлігі, анықтылық және белгісіздік, шектсудік және шамалық;
  - қарама-қайшылықтың рөлі мен мәні;
  - оқыту теориясындағы тарихилық және логикалық;
  - мән мен құбылыс;
  - мазмұн мен форма;
  - мақсат пен құралдың үйлесімділігі; мүмкіншілік пен ақиқат;
  - оқыту теориясының сапалық және сандық қатынастары;
  - әдіснамалық принциптер (танымдық, объективтілік, теория мен тәжірибенің бірлігі, детерменизм, тарихилық және диалектикалық таным принциптері).
- Осы қағидаларға сүйене отырып, мына инварианттық тұрғыдан басшылыққа алу қажет.

- Назарларыңызға рахмет!!!